

Схвалено на засіданні
Вченої ради
Інституту географії НАН України
«30» вересня 2019 р.
протокол №7

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту географії
НАН України, д.геогр.н.
Маруняк Є.О.

жовтня 2019 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ІНСТИТУТІ ГЕОГРАФІЇ НАН УКРАЇНИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про академічну доброчесність в Інституті географії НАН України (далі – Положення) встановлює загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які працюють і навчаються в Інституті географії НАН України (далі – Інститут), якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечує дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

1.2. Кодекс розроблено відповідно до Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Етичного кодексу вченого України, Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, Статуту Інституту, та інших нормативних документів Інституту.

1.3. Метою Положення є формування академічних цінностей та високої академічної культури, утвердження моральних цінностей, соціальної активності та відповідальності у кожного члена інститутської спільноти; розвиток інтелектуальної та культурної еліти України; забезпечення якості вищої освіти.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

2.1. У Положенні терміни і поняття вживаються у такому значенні:

Етика академічних взаємовідносин – сукупність встановлених і визнаних освітньою та науковою спільнотами правил поведінки здобувачів вищої освіти і працівників Інституту.

Доброчесність – відданість академічної спільноти моральним принципам та стандартам, які створюють бар'єр для недоброчесності.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та

визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Академічна культура – сукупність цінностей, норм поведінки, звичаїв, правил корпоративної культури і професійної етики академічної спільноти, які регулюють діяльність кожного її члена.

Академічна свобода – самостійність та незалежність учасників освітнього процесу під час провадження науково-педагогічної, наукової та інноваційної діяльності, що відбувається на принципах свободи слова і думки, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення та використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Відповідальність – вміння брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе певні зобов'язання, протистояти проявам академічної недоброчесності, подавати приклади гідної поведінки.

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що дає змогу здобути якісну освіту та відповідає вимогам, установленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

3. ПРИНЦИПИ ТА НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

3.1. Академічна доброчесність передбачає дотримання сукупності принципів і правил поведінки кожного учасника академічної спільноти, спрямованих на формування самостійної та відповідальної особистості, спроможної навчатися, викладати і здійснювати наукову діяльність, дотримуючись етичних та правових норм.

3.2. Принципи академічної доброчесності.

Академічна доброчесність розглядається крізь призму таких ключових категорій:

Повага до людської гідності, прав людини та рівність учасників освітнього процесу. Визнання того, що кожна людина має право на однакову повагу до своєї гідності, на яку не можна посягати за будь-яких умов; визнання недопустимості порушувати права інших або надавати необґрунтовані привілеї, якщо вони базуються на ознаках раси, кольору шкіри, сексуальної орієнтації, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, які були, є та можуть бути

дійсними або припущеними, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої належні та необхідні.

Чесність. Недопущення ніяких форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки, які негативно впливають на якість отриманих академічних ступенів.

Справедливість. Неупереджене ставлення учасників освітнього процесу один до одного, об'єктивне, прозоре та незалежне оцінювання результатів навчальної, дослідницької, наукової чи трудової діяльності. Забезпечення справедливості у викладанні, оцінці освітніх досягнень аспірантів, наукових дослідженнях, кар'єрному розвитку персоналу, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів повинно ґрунтуватися на законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних і об'єктивних критеріях.

Довіра. Наявність атмосфери довіри, яку взаємно поділяють всі члени академічної спільноти, яка заохочує вільний обмін інформацією. Сприяє продуктивній співпраці та творчості, вільному продукуванню ідей та є основою сприятливого соціально-психологічного клімату роботи колективу.

Повага. Виявлення поваги до себе та інших, незалежно від віку, статі та їх місця в освітній та науковій ієрархії.

Відповідальність. Сумлінне та неухильне виконання покладених обов'язків, завдань і функцій, дотримання посадових інструкцій, положень, правил, здатність відповідати за результати своєї діяльності усіма членами академічної спільноти.

Компетентність. Кожен учасник освітнього процесу зобов'язаний підтримувати найвищий рівень компетентності у сфері професійної діяльності та навчання, складником якої є постійне підвищення кваліфікації, освітнього і наукового рівня, впровадження інноваційних форм діяльності.

Прозорість та інформаційна відкритість. Забезпечення вільного доступу до ресурсів інформації, що стосується освітньої, науково-дослідної, господарської та фінансової сфер діяльності, крім тієї, доступ до якої обмежено законодавством.

3.2.1. Відповідальність за дотримання зазначених вище принципів доброчесності несуть усі без винятку члени академічної спільноти. Дотримання принципів академічної доброчесності в освітній, викладацькій та науковій діяльності стає не лише зразком для наслідування, а й підвищує стандарти освітньої та наукової діяльності та репутацію Інституту цілому.

3.3. Норми академічної доброчесності.

Гідним для аспірантів і працівників Інституту є:

- дотримуватися вимог законодавства України та внутрішніх

нормативних документів Інституту, не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

- дотримуватися моральних норм та правил етичної поведінки;
- дотримуватися принципів та правил академічної доброчесності;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні, дослідницькі та робочі завдання;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню славних традицій НАН України;
- вшановувати та вивчати минуле Інституту, творчі здобутки його визначних вчених, випускників аспірантури, які вписали яскраві сторінки у літопис вітчизняної та світової науки;
- сприяти розвитку позитивної репутації Інституту;
- сприяти попередженню й викоріненню різних видів порушень під час освітньої, науково-інноваційної та інших видів діяльності;
- сприяти становленню та розвитку партнерських відносин між викладачами і аспірантами Інституту;
- підтримувати атмосферу довіри, відповідальності та взаємодопомоги в академічному співтоваристві;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, під яким слід розуміти суперечність між особистими інтересами члена інститутської громади та його службовими або навчальними обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень.

3.4. Дотримання академічної доброчесності науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- контроль за дотриманням цих вимог здобувачами освіти;
- повагу до здобувачів освіти, незалежно від будь-яких обставин і ознак.

3.5. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право.

4. ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

4.1. Основні види порушень академічної доброчесності.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», основними видами порушень академічної доброчесності є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

Академічний плагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» (ч. 4ст. 42 Закону України «Про освіту»). До академічного плагіату відносять:

- плагіат фрагментів письмових робіт та повних текстів;
- плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо;
- відсутність належних посилань за привласнення авторства;
- помилки цитування.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів. Прикладами самоплагіату є:

- дуплікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт як нових наукових робіт;
- дуплікація наукових результатів – публікація повністю чи частково одних і тих самих наукових результатів у різних статтях, монографіях, інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше;
- подання у звітах із виконання різних наукових проєктів тих самих результатів як таких, що отримані при виконанні відповідного проєкту;
- повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність із інших дисциплін, без дозволу викладача;
- агрегування чи доповнення даних — суміщення раніше опублікованих і нових даних без їх поділу з відповідними посиланнями на попередню публікацію;
- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

Фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях. Фабрикацією є:

- наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах вигаданих чи неперевірених даних, зокрема статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо;
- посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання

не на справжнє джерело;

- приписування іншим особам текстів, думок чи ідей, яких вони не висловлювали чи не публікували.

Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень. До фальсифікації відноситься:

- необґрунтоване корегування результатів власних наукових досліджень чи виконання навчальних завдань (таке, що не базується на повторних чи додаткових дослідженнях, вимірюваннях або розрахунках, виправленні виявлених помилок тощо);
- наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах свідомо змінених літературних даних та даних, отриманих із інших джерел, зокрема, статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо без належного обґрунтування причин і зазначення методики їх корегування;
- наведення неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування. Обманом є:

- включення до співавторів наукових публікацій осіб, що не брали кваліфікованої участі в їх підготовці;
- не включення до співавторів наукових публікацій осіб, що брали кваліфіковану участь в їх підготовці;
- подання як результатів власної праці робіт, виконаних на замовлення іншими особами, або робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання;
- здавання або представлення різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності;
- написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах;
- використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами;
- несамостійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або не зазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю;
- проходження процедур контролю знань підставними особами;
- симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів;
- надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи.

Хабарництво — «надання (отримання) учасником освітнього процесу

чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі». До хабарництва можуть бути зараховані:

- одержання, провокування або пропонування неправомірної вигоди за отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду поточного та підсумкового контролю, а також будь-яких інших переваг у навчальній, дослідницькій чи трудовій діяльності;
- примусові благодійні внески та примусова праця здобувачів освіти та/або їх батьків;
- примусове надання освітніх послуг (примусове репетиторство).

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти. Являє собою також:

- невчасне повідомлення здобувачів освіти про систему оцінювання результатів навчання;
- застосування системи оцінювання, що не відповідає декларованим цілям та завданням теми, дисципліни, практики, освітньої програми тощо;
- відсутність об'єктивних критеріїв оцінювання.

4.2. Неприйнятним для всіх учасників освітнього процесу є:

- навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань;
- обман та інші зловживання, а саме: фальсифікація інформації, наукових результатів та наступне використання їх в академічній роботі; підробка підписів в офіційних документах (актах, звітах, угодах тощо); використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів; посилання на джерела, які не використовувалися в роботі; списування (реплікація) при складанні будь-якого виду підсумкового або поточного контролю; проходження процедур контролю знань підставними особами; здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату навчальної чи наукової діяльності;
- несанкціонована співпраця, а саме: надання допомоги для здійснення акту академічної нечесності; навмисна чи усвідомлена допомога або спроба допомоги іншому вчинити акт академічної нечесності; придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);
- пропонування чи отримання неправомірної винагороди при

оцінюванні результатів успішності, виконання навчальних чи дослідницьких завдань;

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі;
- внесення до списку авторів статей, монографій, підручників тощо осіб, які не брали участі в отриманні наукових результатів та інші види академічної нечесності.

Порушення правил академічної доброчесності не лише паплюжить репутацію Інституту, а й зменшує цінність наукових ступенів, що здобуваються в Інституті.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЇЇ ПОРУШЕННЯ

Відповідальність за порушення академічної доброчесності може встановлюватися для здобувачів освіти, а також для працівників структурних підрозділів Інституту.

5.1. До основних видів відповідальності працівників за порушення академічної доброчесності належать (ч. 5 статті 42 Закону України «Про освіту»):

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

5.2. Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч.6 статті 42 Закону України «Про освіту») :

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з аспірантури.

6. ТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

До технологічних рішень, як інструментів протидії порушення академічної доброчесності, належать:

6.1. Активне застосування онлайн-сервісу пошуку плагіату, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел.

6.2. Створення інформаційної бази у відкритому доступі, за допомогою якої здійснюється популяризація принципів академічної доброчесності та підвищення рівня обізнаності всіх учасників освітньо-наукової діяльності у питаннях академічної доброчесності:

- створення розділу «Академічна доброчесність» на офіційному сайті Інституту, яка наповнюється актуальними інформаційними та методичними матеріалами, присвяченими питанням корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання, інформаційної грамотності, попередженню плагіату та ін.;
- розробка матеріалів, присвячених популяризації принципів академічної доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу (банери, інфографіка, роздаткові матеріали тощо).

6.3. Впровадження в Інституті просвітницьких функцій академічної доброчесності, за допомогою яких стає можливим попередження випадків порушення принципів академічної доброчесності:

- реалізація програми підвищення кваліфікації наукових і педагогічних працівників, наприклад, за тематикою «Академічна доброчесність освіти і науки»,
- лекції основних стейкхолдерів вищої освіти (відомих випускників, роботодавців, експертів тощо) з тематики переваг чесного навчання та реалізації наукових досліджень, в рамках всеукраїнських та міжнародних проектів з академічної доброчесності, грантових програм тощо;
- проведення семінарів із здобувачами вищої освіти, молодими вченими щодо академічної відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності;
- експертна оцінка та (або) технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату в дослідженнях, підготовлених до захисту тощо;
- інформування здобувачів вищої освіти та молодих вчених про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності та реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності за участі Ради молодих вчених, фахівців бібліотеки Інституту;
- проведення популяризаційних та інформаційно-технологічних заходів (тренінгів, семінарів, відкритих лекцій);
- моніторинг та опитування щодо випадків порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти і співробітниками Інституту.

7. УПОВНОВАЖЕНИЙ З ЕТИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

- 7.1. З метою моніторингу дотримання членами інститутської громади моральних та правових норм цього Положення та для імплементації і контролю дотримання етичних принципів і норм проведення наукових досліджень за поданням Вченої ради, наказом директора Інституту призначається Уповноважений з етики наукових досліджень (далі – Уповноважений). Уповноважений наділяється правом одержувати і розглядати заяви щодо порушення цього Положення та надавати пропозиції адміністрації Інституту щодо накладання відповідних санкцій.
- 7.2 Уповноважений у своїй роботі керується Конституцією України, Законом України «Про вищу освіту», Бухарестською декларацією етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, Статутом Інституту, Стратегією розвитку Інституту та іншими чинними нормативно-правовими актами Інституту.
- 7.3. Уповноважений відповідає за впровадження політики академічної доброчесності в Інституті, зокрема:
- імплементує технологічні засоби забезпечення академічної доброчесності, протидії її порушень та запобігання плагіату наукових досліджень;
 - здійснює інформаційно-консультативне супроводження наукових працівників та здобувачів вищої освіти та іншу діяльність з промоції принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин;
 - ознайомлює здобувачів вищої освіти й наукових працівників із цим Положенням;
 - здійснює перевірку дисертаційних робіт на предмет академічного плагіату;
 - контролює оприлюднення результатів досліджень на вебсайті Інституту;
 - забезпечує зв'язок вчених Інституту та результатів їх досліджень з громадськістю.
- 7.4. Член інститутської спільноти, який став свідком або має серйозну причину вважати, що стався факт порушення цього Положення, повинен повідомити про це Уповноваженому. Неприйнятно подавати (підтримувати подання) безпідставних скарг або скарг без підпису.
- 7.5. Будь-який член інститутської спільноти має право звернутися до Уповноваженого з метою внесення пропозицій та доповнень до цього Положення.

8. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Незнання або нерозуміння норм цього Положення саме по собі не є виправданням неетичної поведінки.

8.2. Порушення норм цього Положення може передбачати накладання санкцій, аж до відрахування або звільнення з Інституту, за поданням Уповноваженого з етики наукових досліджень.

8.3. Положення затверджується Вченою радою Інституту.

8.4. Зміни та доповнення до цього Положення вносяться за поданням Вченої ради Інституту, Профкому працівників Інституту та Ради молодих вчених, Уповноваженого з етики наукових досліджень. Зміни та доповнення до цього положення вносяться винятково за рішенням Вченої ради Інституту.